

Til: Arbeidsminister Anniken Huitfeldt
Fra: Forsvar offentlig pensjon

Oslo 22.08.13

Hørings svar om tilpasning av offentlig uførepensjon til ny uføretrygd i folketrygden

Forsvar offentlig pensjon (FOP) er en organisasjon dannet av flere fagforeninger og tillitsvalgte i offentlig sektor for å sikre en god tjenstepensjonsordning for offentlig ansatte også i framtida. Selv om vi ikke stod på departementets høringsliste, tillater vi oss derfor å sende over en uttalelse som tar opp noen viktige momenter i forhold til departementets høringsnotat av 21/6 – 2013.

For Forsvar offentlig pensjon er det to forhold som er førende for vårt syn på forslaget til omlegging:

- Før det legges fram et lovforslag med en omlegging av offentlig tjenstepensjon og tilpasning til endringer i folketrygden, må det gjennomføres reelle forhandlinger med organisasjonene i offentlig sektor.
- Den viktige delen av lønn- og arbeidsbetingelsene som tjenstepensjon er, må videreføres minst på dagens nivå. Dette er i tillegg helt i tråd med premissene som ble lagt til grunn når folketrygdens uføreytelser ble vedtatt endret. [se Prop 13 L (2010-2011)]

I tillegg tar notatet opp følgende punkter:

- Et ønske om å bevare og videreutvikle dagens bruttomodell
- Ideelt sett burde en ikke lagt om til at uføretrygd beskattes som inntekt, men når det gjøres må det kompenseres fullt ut for den økte skattebelastningen
- Dagens fordelings effekt, der spesielt samordningsfordelene er til fordel for lavtlønnede, må ivaretas og helst videreutvikles.
- Ved vurdering av endringer i barnetillegget må det tas spesielt hensyn til at det viktig å unngå fattigdom.
- Opptjeningsrett i alderspensjon bør videreføres med grense 70 år.
- Fortsatt rett til oppsatt rett hvis en forlater offentlig sektor, frivillig eller tvunget, må videreføres.
- Ingen nedre grense for uføretrygd.

1) Respekter forhandlingsretten

Vi kan ikke se at det er gjennomført reelle forhandlinger med de ansattes organisasjoner før fremleggelse av høringsnotatet. Det er helt nødvendig at det før departementet legger fram sin endelige innstilling til endringer av lov om Statens Pensjonskasse og noen andre lover gjennomføres reelle forhandlinger med de ansattes organisasjoner.

Forhandlingsrett på pensjon er en del av hovedtariffavtalen i kommunal sektor. I protokollen fra mellomoppgjøret i KS-området fra 30. april 2013 heter det (pkt 3, pensjon):

"Partene konstaterer at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å forhandle om uførepensjon som en del av årets oppgjør. Slike forhandlinger må skje ved en felles prosess med resten av offentlig sektor på et senere tidspunkt.

Dersom en av partene krever det skal det opptas forhandlinger om nye utføreregler i hovedtariffavtalen. Eventuell uenighet kan bringes inn i hovedoppgjøret 2014."

Før det gjøres endringer i lover og forskrifter for Statens pensjonskasse er det derfor av stor betydning at en gjennomfører forhandlinger som sikrer en god løsning både for dagens og fremtidens uføre. Dette er også av stor betydning i forhold til forståelse av innholdet i det en kaller "den norske modellen", det må føres reelle forhandlinger ved endringer med stor betydning både for prinsipper og den enkeltes økonomi. Forhandlingene må være reelle, og som protokollen sier, blir det ikke enighet må det være en sak for hovedoppgjøret i 2014.

2) Omlegging fra bruttomodell til påslagsmodell

I departementets høringsnotat legges det opp til at systemet for uføreytelsene i offentlig tjenstepensjon skal legges om. En legger da opp til en prinsippomlegging som kan få følgekonskvenser for øvrig offentlig tjenstepensjon, selv om det ikke er en automatikk i at andre deler av offentlig tjenstepensjon må endres. Flere av problemene som oppstår ved tilpasning av tjenstepensjonens uføredel til folketrygdens nye uføreytelser kunne også trolig vært unngått hvis en ikke hadde lagt om prinsippet. Vi ber derfor om at bruttoordningen videreføres.

3) Omlegging av skatt fra pensjonsskatt til lønnskatt

Et av de største problemene ved omlegging av uføreytelsene, både i folketrygden og tjenstepensjonsordningene, er at en legger om til at ytelsene skal skattlegges som lønn i stedet for som pensjon. Teknisk er det fullt mulig å gjøre dette slik at ingen går ned i utbetalte ytelser (mer om det i neste punkt). Men en økning av brutto ytelse, som en slik omlegging medfører, har til dels store negative konsekvenser for de uføres utgiftsnivå som ikke er vurdert. Mange støtteordninger, og også mange satser for betaling av nødvendige tjenester, beregnes ut fra inntektsnivå. Vanligvis ut fra brutto inntekt. Eksempel på dette er bostøtte, støtte til bilkjøp samt betaling for tjenester som barnehage, skolefritidsordning og hjemmehjelp. Økt bruttoutbetaling kan derfor føre både til høyere utgifter og redusert støtte for mange uføre, dette utelukkende som en konsekvens av skatteomlegging.

Hvordan dette slår ut er ikke utredet verken ved omlegging av folketrygdens generelle ytelser eller nå ved forslaget til omlegging av uføreytelsene i offentlig tjenstepensjon. Vi savner en skikkelig analyse av hvordan denne omleggingen slår ut i de uføretrygdendes reelle økonomi. Når denne endringen gjennomføres må det legges føringer for hvordan slike ytelser utformes. Det er uakseptabelt hvis

uføre rammes slik at de i realiteten får sterkt svekket økonomi som en følge av skatteomleggingen, selv om en ikke endrer kronebeløpet en ufør får utbetalt før utgifter er betalt.

4) Verdien av samlet ytelse må ikke bli lavere.

I Prop 130 L (2010-2011) var det en klar forutsetning at samlede ytelser for den enkelte uføretrygdede ved omlegging av system ikke skulle bli lavere. For eksempel i innledningskapittelets punkt 13 står det *"Regjeringen legger til grunn at offentlige ansattes uføretrygd skal økes så mye at skatteomleggingen ikke fører til redusert kjøpekraft."* Dette gjentas med litt andre ord bl.a. i kpt. 6.6. Det er derfor ikke akseptabelt når vi ser at dette ikke følges opp verken for nye uføretrygdede eller for de som allerede er uføretrygdede i dag.

a) Nye uføretrygdede

For nye uføretrygdede legger ikke departementet skjul på at ytelsene blir lavere. I punkt 3.6 står det:

"Det er naturlig at de nye reglene gir en mellomting mellom de kompensasjonsgradene de ulike gruppene har i dag. Personer med AAP og de som ikke har noen ytelse fra folketrygden får da mer enn med dagens ordning, mens personer med uførepensjon fra folketrygden får i gjennomsnitt en noe lavere kompensasjonsgrad etter skatt enn de har i dag."

For dagens uføretrygdede hjelper det lite at de som går på midlertidige arbeidsavklaringspenger får noe mer. I tillegg er det verdt å merke seg at det ikke ble gjennomført en reell prosess for å vurdere konsekvensene for tjenstepensjon ved endringen av de midlertidige ytelsene. Tjenstepensjonsordningene ble gradvis endret ved overgang til arbeidsavklaringspenger (AAP). Før en innførte AAP hadde en et tredelt system med rehabiliteringspenger, attføringspenger og midlertidig uføretrygd. Muligheten for tilskudd fra tjenstepensjonsordninger ble gradvis svekket ved at en først fratok de som fikk attføringspenger retten til tilleggsyttelse fra tjenstepensjonsordning (gjaldt inntekter opp til det nivået enn fikk beregnet stønad fra folketrygden på, 6 G). Så fulgte en opp med en tilsvarende innstramming overfor de som fikk rehabiliteringspenger med virkning fra 1/1 – 2008, for å avslutte med å stramme inn for alle på midlertidig ytelse når en gikk over til AAP i 2009. Det eneste en beholdt i offentlig tjenstepensjon var et fiktivt samordningstillegg på 0,25 G. Ved at regelverket gradvis ble strammet inn unngikk departementet en prosess der en måtte kompensere for disse innstramningene i offentlig tjenstepensjon. Det er ikke akseptabelt at dette nå brukes som argument for innstramming i realnivå for uføretrygdede. Det er rimelig om de som går på AAP løftes opp til samme reelle kompensasjonsnivå slik at en retter opp den urett som ble begått ved den gradvise innstramningen i muligheten for tillegg til de midlertidige ytelsene.

b) De som allerede er uføretrygdede

For de som allerede er uføretrygdede foreslår departementet en omregningsmodell som vil gi trygdede med relativt lav trygd noe mer enn de har i dag, mens de med relativt høy trygd får noe mindre. Skillet går ved en pensjon på ca. 5 G (ca. 400 000). Vi har ingen innvendinger til at de med lav trygd får noe mer. Det vil trolig uansett ikke være nok til å kompensere for økte utgifter til tjenester og reduserte stønadsbeløp på andre områder for mange uføretrygdede (se pkt. 3). Men når Regjeringen tidligere har hatt som utgangspunkt at ingen skal få redusert kjøpekraft er det uakseptabelt at en legger opp til det for noen grupper. I tillegg til at kutt i netto ytelse er et problem i seg selv, er denne type kutt med på å undergrave tilliten til noen av våre viktigste velferdsordninger, som både folketrygd og tjenestepensjon er.

5) Svakheter i fordelingseffekt.

Endringene i uføreytelsene ved en omlegging i tråd med departementets forslag vil skape endringer i den fordelingseffekten offentlig tjenestepensjon har i dag ved at samordningsreglene er gunstige for lavtlønnede med mye deltid og/eller kort opptjeningsstid. Dette framgår av høringsnotatet. Det er svært bekymringsfullt at en ikke har gjort gode beregninger med utgangspunkt i KLPs medlemsmasse, der det er langt flere lavtlønnede. Før en kommer med et endelig forslag må en foreta en grundig utredning av effektene forslaget til omlegging får også i forhold til KLPs medlemsmasse og sikre at mange av disse ikke får et uventet fall i faktisk inntekt.

6) Barnetillegg

Departementet synes å være bekymret for at barnetillegget er utformet slik at ytelsene blir for høye, og ber om syn på hvordan barnetillegget eventuelt kan endres. Forsvar Offentlig pensjon (FOP) vil spesielt motsette seg at en endrer ytelsene slik at de bare gis ut fra et begrenset antall barn. Mange av de som i dag får barnetillegg er relativt unge. For personer som ikke er uføre vil det være mulig å heve egen inntekt, for eksempel i form av stillingsopprykk, ansiennitetstillegg og endret karrierevalg. Dette er muligheter som uføre er avskåret fra. En viktig del av hensikten med gode barnetillegg er å forhindre/begrense fattigdom. Ved tilpasning av barnetillegget er det derfor av stor betydning at eventuelle endringer også vurderes ut fra familienes samlede økonomi med sikte på å forhindre vekst i antall fattige. Målet må være at også uføre med barn får et anstendig nivå på de permanente ytelsene.

7) Overgang til alderspensjon

Departementet foreslår både at en skal gå over til alderspensjon ved 67 år og at opptjening av alderspensjon skal stanses ved 67 år i stedet for ved 70. Vi vil spesielt påpeke at dette kan gi til dels store utslag for de som ikke har full opptjening, 30 år, ved 67 år. Avkortning av antall opptjeningsår gi til dels store utslag, og kan gi svært uheldige utslag spesielt for de som ikke har lang tjenestetid i

offentlig sektor. Dette vil ofte gjelde lavtlønnede kvinner. I tillegg vil vi spesielt peke på at dette kan gjelde mange innvandrere. Begge disse gruppene vil også ofte ha få år i arbeid utenfor offentlig sektor og derfor et svakt inntektsgrunnlag for å få en anstendig pensjon når de får alderspensjon. Offentlig tjenestepensjon er derfor spesielt viktig for disse gruppene.

8) Overgang til forsikringsordning

I høringsnotatet legger departementet fram en skisse for hvordan en kan gjøre om uførepensjon i offentlig tjenestepensjon til en ren forsikringsordning. Vi vil advare mot en løsning der en ikke får med opparbeidet rett (tilsvarende fripolise i privat sektor) hvis en slutter i offentlig virksomhet. Dette dreier seg om å ivareta de samlede ytelsene til ansatte. Mange av de som slutter gjør ikke dette av fri vilje, men fordi den arbeidsplassen de har blir privatisert, konkurranseutsatt, outsourcet eller skilt ut fra ordinær offentlig virksomhet på annen måte. Beholder en ikke da en oppsatt rett, også til uførepensjon, kan det svekke pensjonsrettighetene betydelig. Vi vil derfor motsette oss en slik endring.

9) Nedre grense for uførhet

Departementet foreslår at det skal etableres en nedre grense for uførhet. I høringsnotatet begrunnes dette bl.a. med at det vil berøre svært få arbeidstakere. Vi mener det er et argument for å beholde ordningen. Det er ikke kostnadskrevende og gir en ekstra trygghet til de som er omfattet av offentlig tjenestepensjon.

Vennlig hilsen

Forsvar offentlig pensjon
v/Stein Asthøy (sign.)